

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi

Suleyman Demirel University
Faculty of Arts and Sciences

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

Ağustos/August 2014

Sayı/Number: 32

Konu Hadisleri Bağlamında Hz. Peygamber'in Kabrini Ziyaret*

Aşır ÖRENÇ**

ÖZET

Müslümanlar arasında Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret, tarih boyunca önemsenmiş ve en önemli ibadetlerden kabul edilmiştir. Hz. Peygamber'in bu konudaki ziyarete teşvik edici hadisleri de kabri şerifin ziyaretine Müslümanların ilgisini artırmış ve Allah'ın rızasını kazanma ve Hz. Peygamber'den şefa'at talebiyle ziyaretler her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu konudaki bir hayli rivayet, Hz. Peygamber'in kabri şerifini ziyaret etmenin faziletli ve yüce bir amel olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Ziyaret, Kabir, Hadis

The Visit of the Tomb of the Prophet Muhammad in Context of the Related Hadiths

ABSTRACT

The visit to the tomb of the Prophet Muhammad has an important place in, and is considered one of the most prominent acts of worship among Muslims. Encouraging hadiths on this matter increased the interest of Muslims in visiting the tomb and with the expectation of the consent of Allah and the intercession of the Prophet Muhammad these visits are increasing constantly. Narratives on the issue suggest that the visit to the tomb of the Prophet is a highly virtuous and honorable act.

Key Words: Prophet Muhammad, Visit, Tomb, Hadith

Giriş

Muhakkak ki Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret, ibâdetlerin en yücesi ve en kıymetlisidir. Allah katında peygamberlerin en hayırlısı olan Hz. Muhammed'i bağrına basmış toprak parçasının kendine mahsus kutsallığı, şerefi ve meziyeti vardır. Kabirleri ziyaret etmenin en sağlıklı ve en doğru maksadı, ibret alıp âhireti hatırlamaktır. Nitekim kabir ziyaretine izin veren ve onu teşvik eden hadislerde de bu hususa değinilmiştir. Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etmek, basiret sahibi insanların gönüllerinde, diğer ibadetlere nisbetle çok daha muazzam bir tesir meydana getirir.¹

Bu gerçekten hareketle Allah'ın rızasını kazanmak ve Resulullah (sav)'ın şefaatine nail olabilmek için Asr-ı Saâdetten bu yana Müslümanlar Hz. Peygamber'in kabri şerifini ziyaret edegelmiştir. Gerek hac ve umre vesilesiyle gerekse değişik

* Bu makale, "Hadislerde Kutsal Mekân Algısı" adlı SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılan doktora tezinin "Hz. Peygamber'in Kabrini Ziyaret" alt başlıklı bölümünün genişletilip yeniden gözden geçirilmiş şeklidir.

** Yrd. Doç. Dr. S.D.Ü İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı Öğretim Üyesi, E-posta: asirorenci@sdu.edu.tr

¹ Ceziri, Abdurrahman b. Muhammed b. İyaz, *el-Fıkḥ ale'l-Mezāhibi'l-Erbāa*, I, 711, Mektebetü't-Ticāretü'l-Kübrâ, 1970, Mısır.

maksatlara binaen Medine'ye, Mescid-i Nebevi'ye ve Kabr-i Şerife ziyaretler devam etmektedir.

Hız. Peygamber'in kabr-i şerifine ziyareti teşvik eden rivayetlerin yanında Allah Resulü(sav)'ne salavat getirmenin fazileti ve peygamberlerin kabirlerinde farklı bir hayat yaşayarak canlı oldukları bildirilmektedir. Başta Hız. Peygamber olmak üzere bütün peygamberlerin, kabirlerinde diri oldukları sahih hadislerle sabittir. Hız. Ebû Hureyre'den gelen rivayette Hız. Peygamber, "Birisi bana selâm verdiği zaman ona karşılık vermem için Allah ruhumu bana iade eder"² buyurmaktadır.³

Rivayetlerde peygamberlerin mübarek bedenlerinin çürümediği bildirilmiştir. Şeddâd bin Evs'ten rivayet edildiğine göre, Hız. Peygamber, "Şüphesiz Cuma günü en faziletli günlerinizdendir. Âdem o günde yaratılmıştır. Nefha (ikinci sır üfürülmesi) ve sa'ka (birinci sır üfürülmesi) o zamandır. Artık o günde bana bol bol salavât getiriniz. Çünkü (o günkü) salavâtımız bana sunulur" buyurunca bir adam: Ya Resûlallah, senin bedenini yer tarafından yenmişken bizim salâvatımız nasıl sana sunulur? diye sordu. Bunun üzerine Hız. Peygamber,

² Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî, *Sünenü Ebî Dâvud*, Menâsik, 100, hadis no: 2041, şerh ve tah: Abdulkâdir Abdül-Hayr, Seyyid Muhammed Seyyid, Seyyid İbrahim, Dârul-Hadis, 1999/1420, Kahire; Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed Şeybânî, *el-Müsned*, II, 527, el-Mektebetü'l-İslâmî, 1405/1984, Beyrut; Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, V, 245, Dârul-Fikr, t.y, Beyrut. Nevevî, Ezkar ve Riyazu's-Salihîn adlı eserlerinde hadisin isnadının sahih olduğunu söylemektedir. Bkz: Münâvî, *Feyzül-Kadir*, V, 467, Dârul-Ma'rife, 1391/1971, Beyrut.

³ Başta Hız. Peygamber olmak üzere bütün peygamberlerin, kabirlerinde diri oldukları sahih hadislerle sabit iken, burada Resûl-i Ekrem'in ruhumun bazan cesedinden ayrılıp bazan da geri iade edildiğinden bahsedilmesi hadis ulemâsının dikkatini çekmiş ve bu hususta çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Süyûtî bu konuda "İnbâu'l-Ezkiyâ bi Hayatü'l-Enbiyâ" isimli müstakil bir risale yazmıştır. Ebu'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr Suyûtî, *İnbâu'l-Ezkiyâ bi Hayatü'l-Enbiyâ*, tah: Saîd Muhammed Lehham, Âlemül-Kütüb, 1997/1417, Beyrut. Süyûtî'ye göre buradaki hâl cümlesidir ve başında gizli bir harfi var ise, bir atf harfinden başka bir şey değildir. Süyûtî'nin bu açıklamasına göre hadisin mânâsı şöyledir: "Bana selâm veren bir kimse, bana ruhum cesedimde olduğu halde selâm vermiştir ve ben de onun selâmını alırım." Bazılarına göre hadisteki "hattâ" ifadesi sebebiyyet bildirmekte ve rivayet "Ona selâm vermem için Allah ruhumu, bana iade eder" mânâsına gelmektedir. Fakat Süyûtî bu ikinci görüşü reddetmiştir. Bu şekilde mana verildiği takdirde Hız. Peygamber'e selâm verenler adedince ruhunun bedenine girip çıkması gerekir ki, bu durum ruhun cesede girip çıkması anında her an azab duymasını ve kısa süreli de olsa ruhunun bâzan cesedini terk etmesini gerektirmektedir. Bu durum ise, şehidlerin ve Peygamberlerin makamına uygun değildir. Fakat "hattâ" harfinin atf harfi, rivayette geçen "reddellâhü aleyye" ifadesinin de hâl cümlesi olduğu kabul edilirse bu durum ortadan kalkmış olur. Süyûtî'ye göre "redde" kelimesine geri çevirmek mânâsı vermek de doğru değildir. O takdirde Resûlullah'ın birçok defalar ölüp dirilmesi icab eder ki, bu durum, Kur'an-ı Kerim'e ve hadis-i şeriflere aykırıdır ve rivayette "illâ"dan sonra gelen bu kelime "sayrûret = olmak" manasındadır. Dolayısıyla O'nun ruhunun, Allahın izniyle her an cesedinde olduğunu ifade eder. Süyûtî, *el-Hâvî il-Fetâvâ*, II, 147, Dârul-Kitâbi'l-Arabî, t.y, Beyrut. Münâvî, hadiste geçen "ruhum bana iade edilir" cümlesindeki "ruh"tan maksadın mecaz olarak "nutuk, konuşma kabiliyeti" olduğunu söylemektedir. Münâvî, Zeynüddin Muhammed Abdür-rauf b. Tacilarifin b. Ali, *Feyzül-Kadir Şerhi'l-Câmi's-Sagîr*, V, 467, Dârul-Ma'rife, 1391/1971, Beyrut. Kadı İyaz'a göre buradaki ruhun iadesinden maksat, Resûlullahın her an huzuru ilâhî ile alakadar olan ruhunun, ümmetinin selâmı ile meşgul olmasıdır. Kadı İyâz, *Şifâ*, II, 69-70; Haffâcî de hadiste geçen ruhtan maksadın, Resûl-i Ekrem'e has olan ve ondan ayrılmayan bir melek olduğunu, bütün Peygamberler gibi Hız. Peygamber'in de kabrinde uyku halinde bir kimse gibi hayatta olduğunu, kendisine melek vasıtasıyla veya vasıtasız olarak bir selâm erişince selâmı aldığını ve Hız. Peygamber'in tamamen nûranî olan ruhunun kabzedilmiş olmadığını, bizzat kabrine gelip de selâm verenlerin selâmlarını işitip uyandığı ve onlara karşılık verdiğini, uzakta olanların selâmını da meleklerin kendisine ulaştırdığını söylemektedir. Hafâcî, Ebu'l-Abbas Şehabeddin Ahmed b. Muhammed b. Ömer, (1069/1659), *Nesimü'r-Rıyad fi Şerhi Şifai'l-Kâdî İyaz*, III, 547, t.y, y.y.

“Allah, Peygamberlerin cesetlerini yemesini yere yasak etmiştir” buyurmuştur.⁴

Hız. Peygamber’in Kabrini Ziyaret Etmenin Hükümü ve Kabr-i Şerifi Ziyaret Etmeye Teşvik Eden Rivayetler

İbadet maksadıyla ancak üç mescide yolculuk yapılabileceğini bildiren hadislerin Mescid-i Nebevî ile ilgili açıklamalarında Hz. Peygamber’in kabrini ziyaretin dini boyutundan da mutlaka bahsedilmektedir. Kabr-i Şerifi ziyaret etmenin hükümü, selef, halef ve cumhura göre mendubdur ve bu konuda icma vardır. Ulema tarafından Hz. Peygamber’in Kabr-i Şerifi’ni ziyaret, ibadetlerin faziletlerinden ve kişiyi Allah’a yaklaştıran büyük amellerden görülmüştür.⁵ Hanefiler, Hz. Peygamber’in insanları kabrini ziyarete teşvik etmesi ve ısrarla davette bulunması sebebiyle mali gücü yerinde olanların Hz. Peygamber’in kabrini ziyaret etmesinin mendub ve müstehabların en faziletlisi, hatta vacibe yakın derecede bir amel olduğunu söylemektedir.⁶ Bazı Mâlikilere göre ise Kabr-i Şerifi ziyaret vaciptir.⁷

Hız. Peygamber’in Kabr-i Şerifi’ni ziyaret hakkındaki Hz. İbn Ömer’den gelen hadis birçok tarikle, zayıf senetlerle ve benzer lafızlarla gelmiştir.

Bu konudaki rivayetlerden biri şu şekildedir: “Kim ölümünden sonra beni ziyaret ederse sağken beni ziyaret etmiş gibidir.”⁸ Heysemî, hadisin senedinde bulunan Aişe b. Yusuf’un bulunduğunu ve onun hakkında bilgi sahibi olmadığını zikretmektedir.⁹

⁴ Ebû Dâvûd, Salat, 207, hadis no: 1047; Nesai, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, *Sünenü’n-Nesai*, III, 91, Dâru İhyâ’it-Türâsî’l-Arabî, t.y, Beyrut; İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebei el-Kazvîni, *Sünenü İbn Mâce*, İkametu’s-Salat, 79, hadis no: 1085, Dâru’l-Ma’rife, 1416/1995, Beyrut; İbn Balaban, Ebu’l-Hasan Alaeddin Ali b. Balaban b. Abdullah, *Sahîbu İbn Hıbban bi Tertîbi İbn Balaban*, III, 191, hadis no: 910, tahkik, tahric ve ta’lik, Şuayb Arnaut, II. Baskı, Müessesetü’r-Risâle, 1414/1993, Beyrut; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, III, 248; Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fazl, *Sünen-i Dârimî*, I, 393, hadis no: 1535, tahkik ve ta’lik: Mustafa Dîb el-Bağâ, Dâru’l-Kalem, 1412/1991, Dimeşk; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 8; Hâkim en-Nisâbü’rî, Ebû Abdullah İbnü’l-Beyyî Muhammed, *el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn*, I, 278, Da’ru’l-Ma’rife, 1411/1990, Beyrut. Hâkimin rivayete sahih hükmünü Zehebî de kabul etmektedir.

⁵ Ahmed Naim, *Sahibi Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 175, Başbakanlık Basımevi, 1981, Ankara.

⁶ Mevslî, Ebu’l-Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmûd b. Mevdud, *el-İhtîzar li-Ta’lîl-i-Muhtâr*, I, 178, talik: Mahmud Ebu Dakika, III. Baskı, Dâru’l-Marife, 1395/1975, Beyrut; İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülaziz ed-Dımaşki, *Reddül-Muhtâr ala Dürrî’l-Muhtâr*, I, 353-354, t.y, y.y.

⁷ Aliyyü’l-Kârî, Ebû’l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed, *Şerhu’ş-Şîfa*, II, 85; t.y, y.y, İbn Hacer el-Heytemî, Ebu’l-Abbas Şehabeddin Ahmed, *Kitâbü’l-Cevherü’l-Munazzam fî Ziyâreti’l-Kabri’s-Şerifi’n-Nebevî’l-Mükerrrem*, s. 35, tah: Muhammed Zeynü’l-Hüm ve Muhammed Azîb, I. Baskı, Mektebetü Medbûl, 2000, Kâhire.

⁸ Taberânî, Leys b. Ebi Süleym’den o da Mücahid yoluyla Hz. İbn Ömer’den tahric etmiştir. Taberânî, Ebu’l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lehmî, *Mu’cemü’l-Evsat*, I, 201, hadis no: 289, IV, 223, hadis no: 3400; Dârekutnî, Ebu’l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed, *Sünenü Dârekutnî*, II, 278, hadis no: 192, 194, tah: Seyyid Abdullah, Hâşim el-Yemânî el-Medenî, Dâru’l-Mehâsin, 1386/1966, y.y; Heysemî, Ebu’l-Hasan Nureddin Ali b. Ebi Bekr b. Süleyman, *Mecmâü’ş-Zevâid ve Menbâü’l-Fevâid*, IV, 2, Dâru’l-Kitâbî’l-Arabî, 1402/1981, y.y; Şevkânî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Havlânî, *el-Fevâidü’l-Mecma fî’l-Ehâdîsü’l-Mevzûâ*, s. 117-118, tah: Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî, Mektebetü’s-Sünneti’l-Muhammed, 1380/1960, Kahire.

⁹ Heysemî, *Mecmâü’ş-Zevâid*, IV, 2.

Hadisin senedinde geçen Leys b. Ebi Süleym adlı ravi saduktur.¹⁰ İmam Müslim ondan hadis tahrîc etmiş, Buhârî ise hadisini şahid tutmuştur. Tirmizî ise Leys'in hadislerinin hasen olduğunu kaydetmiştir.¹¹ Senette bulunan Aîşe b. Yusuf'un hal tercümesinin bilinmemesi ise hadisin hasen oluşuna zarar vermemektedir. Çünkü Zehebî'nin de belirttiği gibi kadın râviler arasında metruk bir kimse bulunmamaktadır.¹²

Konuyla ilgili Hz. İbn Ömer'den gelen başka bir rivayeti "*Kim kabrimi ziyaret ederse şefaati ona vacib olur*" lafzıyla Darekutnî, Beyhakî, İbn Adiyy ve Ukaylî tahrîc etmiştir.¹³ Leknevî, Ebu Hâtem'den naklen senedde bulunan Musa b. Hilal el-Abdî'nin mechul olduğunu söylemektedir.¹⁴ Fakat Zehebî, Musa bin Hilal hakkında Salihu'l-Hadis derken, İbn Adiy, kendisinin zayıf olmadığını ve hadislerinin alınabileceğini söylemektedir.¹⁵ Bu durum onun hadisinin alınabileceğine delildir. Ahmed b. Hanbel de ondan rivayette bulunmuştur.¹⁶ Hadis diğer mutâbatlarıyla birlikte hasen derecesine yükselmektedir.

Hz. İbn Ömer'den gelen bir başka rivayette "*Kim kabrimi ziyaret ederse şefaati ona helal olur*" lafzıyla Bezzar ve Semhûdî tahrîc etmiştir.¹⁷ Heysemî, Bezzar'ın tahrîc ettiği bu hadisin senedinde bulunan Abdullah b. İbrahim el-Gıfârî hakkında zayıf demektedir.¹⁸

Konu hakkında Hz. İbn Ömer'den gelen başka bir tarikte "*Kim beni ziyaret etmekten başka ihtiyaca meyletmeksizin beni ziyaret etmeye gelirse kıyamet gününde ona şefaati olmam onun için bir hake olur*" lafzıyla Taberânî tahrîc etmiştir.¹⁹ Heysemî, hadisin

¹⁰ Zehebî, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *el-Kâşif fi Ma'rifeti Men Lehu Rivâye fi'l-Kütübü's-Sitte*, II, 151, isim no: 4692, tahkik: Ahmed Muhammed Nemr Hatib, Muhammed Avvame, Dârü'l-Kible ve Müessesetü'l-İlmi'l-Kur'an, 1413/1992, Cidde.

¹¹ Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemi, *el-Câmiu's-Sahih/Sünenü't-Tirmizî*, V, 113, tah: Ahmed Muhammed Şakir, Muhammed Fuad Abdü'l-Bâki, İbrahim Atve, Dârü İhyâ't-Türâsi'l-Arabî, t.y, Beyrut.

¹² Tabânevî, Zafer Ahmet el-Osman ve Eşref Ali, (1310/1394-1280/1362), *İ'lâu's-Sünen*, X, 499, İdâretü'l-Kur'an ve'l-İlmi'l-İslâmiyye, t.y, Pakistan.

¹³ Darekutnî, *Sünen* II, 278; Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, *Şuabü'l-İman*, VI, 51, hadis no: 3862, 3863, I. Baskı, tahkik ve tahrîc: Abdülali Abdülhamid Hâsir, Mektebetü'r-Reşid, 1423/2003, Riyad; İbn Adiyy, Ebû Ahmed Abdullah b. Adi el-Cürcânî, *el-Kamil fi Dnâfâi'r-Ricâl*, tah: VI, 351, Süheyl Zekkâr, Dârü'l-Fikr, 1409/1988, Beyrut; Ukaylî, Ebû Cafer Muhammed b. Amr b. Musa b. Hammâd, *ed-Dnâfâi'l-Kebîr*, IV, 170, tah: Abdülmü'ti Emin Kal'aci, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1404/1984, Beyrut.

¹⁴ Leknevî, Ebu'l-Hasenât Muhammed Abdülhey b. Muhammed, *er-Ref' ve't-Tekmil fi'l-Cerh ve't-ta'dil*, s. 249, tah: Abdülfettâh Ebû Gudde, Mektebetü'l-Matbûâtü'l-İslâmiyye, 1408/1987, Halep.

¹⁵ İbn Adiy, *el-Kâmil*, VI, 251.

¹⁶ İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şehâbeddin Ahmed b. Ali, *Lisanü'l-Mizân*, VI, 173, isim no: 8772, tah: Adil ahmed Abdu'l-Mevcud, Ali Muhammed Muavviz, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1416/1995, Beyrut.

¹⁷ Heysemî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Ebî Bekr b. Süleyman, *Kafî'l-Estâr*, II, 57 hadis no: 1198, tah: Habiburrahman A'zamî, I. Baskı, Müessesetü'r-Risâle, 1399/1979, Beyrut; Semhûdî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Abdullah b. Ahmed, *Vefâ'ü'l-Vefâ bi Abbâri Dâri'l-Mustafa*, VI, 51 hadis no: 3862, (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamid), 1374/1955, Beyrut.

¹⁸ Heysemî, *Mecmû'ü'z-Zevaid*, IV, 2.

¹⁹ Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lehmî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, XII, 225, hadis no: 13149, tahkik ve tahrîc: Hamdi Abdü'l-Mecid es-Selefi, Dârü İhyâ't-Türâsi'l-Arabî, t.y, Beyrut; *Mu'cemü'l-Eusat*, V, 276, hadis no: 4543; Semhûdî, *Vefâ'ü'l-Vefâ*, V, 14.

senedinde bulunan Müslime b. Sâlim hakkında zayıf hükmünü vermektedir.²⁰ Irâkî, hadisin sahih olduğunu söylemektedir.²¹

Hiz. İbn Ömer'den gelen konu hakkındaki başka bir rivayet de "Kim hacceder ve vefatından sonra benim kabrimi ziyaret ederse hayatında beni ziyaret etmiş kimse gibi olur" şeklindedir. Bu rivayeti Beyhakî, Dârekutnî, Taberânî, Fakihî ve İbn Adiyy tahrîc etmiştir.²² Heysemî, senedde bulunan Hafs b. Ebî Dâvûd el-Mukriî'nin, Ahmed b. Hanbel tarafından sika, bir cemaat tarafından ise zayıf görüldüğünü bildirmektedir.²³

Konumuzla alakalı Hiz. İbn Ömer'den gelen başka bir tarik "Kim hacceder ve beni ziyaret etmezse muhakkak ki bana ezîyet vermiştir" lafızıyla gelmiştir. Bu rivayeti İbn Hibban, İbn Adiyy ve İbnü'l-Cevzî tahrîc etmiştir.²⁴ Senedde bulunan Nu'man b. Şibl'den dolayı İbnü'l-Cevzî hadisi Mevzuat'ında zikretmiş, fakat Ahmed Naim'in de dediği gibi İbn Adiyy'in senedi âlimlerce hasen görülmüştür. Aliyyü'l-Kârî, Kabr-i Şerî'yi ziyaret etmeyle ilgili olarak birçok rivayet gelmekle birlikte İbn Adiyy'in hasen bir senedle rivayet ettiği bu hadisin ziyaretin vacip olduğuna kail olan ulemanın delili olduğunu söylemektedir.²⁵ Şevkânî, müctehidlerin bir hadisi delil getirmesinin usulde de malum olduğu üzere o hadisin sahih olduğuna delalet ettiğini gösterir demektedir.²⁶

Konu hakkında vârid olan rivayetler üzerine uzun tartışmalardan sonra Zafer Ahmed Osmânî, değişik tariklerinin birleşmesinden dolayı hadisin hasen ve sahih olduğunu, İbn Seken, Abdü'l-Hakk ve İbn Subkî'nin de bu görüşte olduğunu söylemektedir.²⁷

Bu konudaki Hiz. Ömer'den gelen benzer bir hadisi Tayâlisî, Müsned'inde tahrîc etmektedir.²⁸ Bûsirî, hadisi Tayâlisî'nin tahrîc ettiğini senedinde bulunan Tabî'nin cehaletinden dolayı zayıf görüldüğünü, Bezzar'ında bazı ziyadelerle bu hadisi tahrîc ettiğini, Beyhakî'nin de tahrîc ederek isnadının mechul olduğunu söyledikten sonra hadisin Sabiate el-Eslemî'den de tahrîc ettiği "Sizden kim Medine'de ölmeye güç yetirirse

²⁰ Heysemî, *Mecmâ'u'l-Zevaid*, IV, 2.

²¹ Tahânevî, *İ'lâu's-Sünen*, X, 495.

²² Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, V, 246; *Şuabu'l-İman*, VI, 48, hadis no: 3857; Dârekutnî, *Sünen*, II, 278; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, XII, 310, hadis no: 13497; Fakihî, Ebû Abdullah Muhammed b. İshak b. el-Abbâs, *Abbâru Mekke, fî Kadîmî'd-Debr ve Hadisih*, I, 435, hadis no: 949, tah: Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş, II. Baskı, Dâru'l-Hidr, 1414/1994, Beyrut; İbn Adiyy, *el-Kamil*, II, 790.

²³ Heysemî, *Mecmâ'u'l-Zevaid*, IV, 2.

²⁴ İbn Hibban, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibban b. Ahmed Büstî, *Kitâbü'l-Mecrûhîn mine'l-Muhaddisin ve'd-Duafâi ve'l-Metrûkîn*, III, 73, tah: Mahmud İbrahim Zâhid, Dâru'l-Bâz, t.y, Mekke; İbn Adiyy, *el-Kamil*, VII, 14; İbnü'l-Cevzî, Ebu'l-Ferrec Cemaleddin Abdurrahman b. Ali, *Kitâbü'l-Mevzuât mine'l-Ehâdisi'l-Merfûat*, II, 597, hadis no: 1168, tahkik ve ta'lik: Nureddin Boyacılar, Mektebetü Edvâu's-Selef, 1418/1997, Riyad.

²⁵ Ahmed Naim, *Sahîhi Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 176.

²⁶ Şevkânî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Havlânî, *Neylül-Evtâr Şerhi Münteke'l-Abbâr*, V, 180, Mustafa el-Bâbî el-Halebî, 1971, Kahire.

²⁷ Tahânevî, *İ'lâu's-Sünen*, X, 493.

²⁸ Tayâlisî, Ebû Davud Süleyman b. Dâvûd b. Carud Fârisî, *Müsnedü Ebf Davud et-Tayâlisî*, I, 49, hadis no: 65, tah: Muhammed Hasan, Muhammed Hasan İsmail, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, I. Baskı, 1425/2004, Beyrut; Ukaylî, *Duafâ*, IV, 362; Şevkânî, *Fevâidü'l-Mecmûa*, s. 117; Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, *el-Leali'l-Masni'a fî Ehâdisi'l-Mevzuât*, II, 129, Dâru'l-Ma'rife, t.y, Beyrut; İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şehabeddin Ahmed, *el-Metâlibü'l-Âliye bi-Zevâidi'l-Mesânidi's-Semâniye*, VII, 153, hadis no: 1322, I. Baskı, Dâru'l-Âsime, tah: Sa'd b. Nâsir eş-Şesrî, 1419/1998, Riyad; Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddin Abdülazim b. Abdülkavî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, II, 224, ta'lik: Mustafa Muhammed Ammâra, Dâru'l-Fikr, t.y, Beyrut.

orada ölsün. Orada ölen kimseye ben kıyamet günü mutlaka şefaatçi ve şahid olurum"²⁹ lafzıyla ve sahih senedle şahidi bulunduğunu söylemektedir.³⁰

Ayrıca hadis yine benzer lafızla Hz. Ömer ehinden bir adamdan "Beni ziyaret kastıyla *ziyaretime gelen kimse kıyamet gününde etrafımda olur. Haremeyn'den birinde (Mekke-Medine) vefat eden kimseyi Allah Kıyamet günü emin kimseler arasında diriltir*" lafzıyla³¹ Beyhakî Sünen'inde, Abdurrezzak ise Musannef'inde tahrîc etmiştir. Hadisin senedinde bulunan Harun b. Kaz'ate'nin zayıf, şeyhinin ise meçhullerden olduğu için hadis zayıf sayılmış, senedde bulunan Harun'u İbn Hıbban Sikat'ında zikrederek hadislerinin mürsel olduğunu söylemektedir.³² Fakat bu hadis mürsel olsa da hasen seviyesindedir. Zehebi, bu hadisin senedinin bu konuda rivayet edilen hadisler arasındaki en sağlam hadislerden olduğunu belirttikten sonra bir muhaddisin hadisin senedine ceyyid dedikten sonra ravisinin bilinmemesinin hadisin sıhhatine zarar vermeyeceğini söylemektedir.³³ Hadis usulünde kaide gereği şayet rivayet mürsel ve mürselin ricali sika ise (ilk üç tabakada bulunanlar için) bu mürsel Ebu Hanife ve İmam Malik'e göre huccet sayılır.³⁴ Ayrıca bu hadisler Hz. Ali, Hz. Abdullah b. Mes'ud, Hz. Ebu Hureyre, Hz. Enes b. Malik, Hz. İbn Abbas'tan da çok zayıf senetlerle ve benzer manalarla gelmiştir.³⁵

Hz. Peygamber'in Kabrini Ziyaret Etmeyi Teşvik Eden Rivayetlerin Yorumlanması

Zehebî, bu konuda gelen bütün hadislerin tüm tariklerinin leyyin olduğunu, bu tariklerdeki ravilerin tamamının kizble itham edildiklerini, fakat hadislerin birbirini desteklediğini söyleyerek hadisi hasen gördüğüne işaret etmektedir.³⁶

İbn Teymiyye, vesile ve tevessülü inkâr etmesinin neticesi olarak Menasik'inde ibadet niyetiyle üç mescide ziyaret edilebileceğini bildiren hadise dayanarak, Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etmenin caiz olmadığını, Kabr-i Şerif'i ziyaret hususunda

²⁹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, XXIV, 294, hadis no: 747.

³⁰ Büsîrî, Ebu'l-Abbas Şehabeddin Ahmed b. Ebî Bekr b. İsmail, *İthâfî'l-Hıyereti'l-Mehere bi-Zevâidü'l-Mesani'dü'l-Aşere*, III, 258, hadis no: 2691, tah: Heyet, Dâru'l-Vatan, I. Baskı, 1999/1420, Riyad.

³¹ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, V, 245; Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzâk b. Hemmam es-San'ânî, *el-Musannef*, IX, 267, hadis no: 17166, tah: Habibü'r-Rahman A'zamî, *el-Mektebetü'l-İslâmî*, 1403/1982, Beyrut; Münzîrî, *et-Tergîb ve'r-Terhîb*, II, 224; Sübkî, Ebu'l-Hasan Takıyyüddin Ali b. Abdülkafi b. Ali Ensari Hazreci Şafî, *Şifai's-Sekam fi Ziyareti Hayri'l-Enum*, s. 134, tah: Hüseyin Muhammed Ali Şükri, I. Baskı, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1429/2008, Beyrut; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, VI, 180; Darakutnî, *Sünen*, II, 278; Semhûdî, *Vefâu'l-Vefa*, V, 20.

³² İbn Hıbban, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibban b. Ahmed et-Temîmî, *Kitâbü'l-Sikat*, VII, 580, I. Baskı, Müessesetü'l-Kütübü's-Sekâfeti, (Dâiretü'l-Maârifü'l-Osmaniyye), 1400/1980, Haydarâbad.

³³ Tahânevî, *İ'lâu's-Sünen*, X, 496.

³⁴ Suyûtî, *Tedribü'r-Ravi*, I, 198.

³⁵ Said er-Rufâî, Salih b. Hamid, *Ehâdisü'l-Vâride fi Fezâilü'l-Medîne*, s. 589-593, Dâru'l-Hudayrî, t.y, y.y; Ahmed Naim, *Sabihî Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 176.

³⁶ Hafâcî, *Nesimü'r-Riyad fi Şerhi Şifai'l-Kâdı İyâz*, III, 559; Aliyyü'l-Kârî, Ebû'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed, *el-Esrâru'l-Merfûa fi'l-Abbâri'l-Mevzûa*, s. 331, hadis no: 489, tahkik, ta'lik ve şerh: Muhammed b. Lutfi es-Sabbâğ, *el-Mektebetü'l-İslâmî*, II. Baskı, 1406/1986, Beyrut; Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, *ed-Dürrerü'l-Müntesire fi'l-Ehâdisü'l-Müştehire*, s. 255, hadis no: 413, tahrîc: Muhammed Abdurrahim, Dâru'l-Fikr, 1415/1995, Beyrut.

herhangi bir bilginin nakledilmediğini, nakledilen rivayetlerin zayıf veya mevzu olduğunu, âlimlerce bu zayıf hadislerle amel edilmediğini söylemektedir.³⁷

İbn Hacer, Subkî ve başkaları, İbn Teymiyye'nin bu görüşüne karşı birçok reddiye (risâleler) yazmıştır. İbn Teymiyye, mesele hakkındaki görüşünü İmam Mâlik'in "Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret ettim, demek kerihdir" sözüne dayandırmaktadır. En kuvvetli dayanağı da budur. Fakat Mâlikî uleması bu sözü reddederek İmam Mâlik'in, sadece kabir kelimesinin Peygamber'e izafe edilmesini kerih gördüğünü belirtmişlerdir.³⁸ Çünkü icmâ' ile de sabit olarak Hz. Peygamber'in Ravzası'nı ziyaret etmek, amellerin en üstünü, kişiyi Allah'a yaklaştıracı vesilelerin de en yücesidir.³⁹

İbn Teymiyye'nin (728/1327), bu hadislerin tamamının mevzu olduğunu, ulemanın bu hadislerle delil getirmediğini söylemesi uç görüştür.⁴⁰ Sahabe, Tabiîn ve birçok ilk dönem âlimlerinden bu konuda rivayetler gelmiştir. Nitekim Abdullah b. Dinar'dan gelen bir rivayette İbn Ömer'in bir yolculuğu çıkmak istediğinde veya bir yolculuktan geldiğinde Hz. Peygamber'in kabrine gelerek O'na salavat getirip dua ettikten sonra oradan ayrıldığı bildirilmektedir.⁴¹ Aynı şekilde Ömer b. Abdulaziz, Şam'dan Medine'ye Hz. Peygamber'e selam götürmesi için elçi göndermektedir.⁴² Bu durum tabiîn'in ilk dönemleridir.⁴³ İbn Teymiyye'den önce yaşamış olan büyük muhaddislerden Beyhakî, Sünen'inde bu konuda "Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret" adıyla müstakil bab açmış,⁴⁴ yine Hanbelilerden İbn Kudame (620),⁴⁵ Hanefilerden İbnü'l-Hümmam (681),⁴⁶ Abdullah b. Mahmud b. Merdud el-Mevsilî (683),⁴⁷ bu hadislerle delil getirmişlerdir. İbn Teymiyye'nin muasırı olan Zeynüddin İraki, ve ondan sonra gelen ulemalardan Zafer Ahmed Osmanî (1394) gibi bir çok alim bu hadisi delil olarak zikretmiş ve bu konudaki hadislerin bütün tariklerinden dolayı hasen veya sahih görmüşlerdir.⁴⁸ İbn Hacer, İbn Teymiyye'nin bu konudaki görüşünün çirkin

³⁷ Ahmed Naim, *Sahîhi Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 176; İbn-i Teymiyye, Ebu'l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim, *Minhâcü's-Sünneti'n-Nebeviyye*, II, 441, tah: Muhammed Reşad Salim, II. Baskı, Mektebetü İbn Teymiyye, 1409/1989, Kahire.

³⁸ Nitekim Kadı İyaz, İmam Malik'in bunu kerih görmesinin ziyaretin kabre nisbet edilmesinden dolayı olduğunu, "Hz. Peygamber'i ziyaret ettik" denildiği takdirde İmam Malik'in mekruh görmeyeceğini söylemektedir. Tahânevî, *İ'lâu's-Sünen*, X, 506.

³⁹ İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şehabeddin Ahmed, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, III, 53-54, Dâru'l-Mârifet, t.y, Beyrut.

⁴⁰ İbn Hacer el-Heytemî, Ebu'l-Abbas Şehabeddin Ahmed, *Tuhfetü'l-Züvâr ila Kabri'n-Nebiyyi'l-Mubtar*, s.18 tah: es-Seyyid Ebû Ömer, Darü's-Sahâbe li't-Türâs, 1412/1992, Tanta.

⁴¹ Mâlik b. Enes, Ebû Abdullah el-Asbahi el-Himyari, *el-Muvattâ*, III, 482, hadis no: 947, Çağrı-Yayımları, 1410/1989, İstanbul.

⁴² Semhûdî, *Vefâtü'l-Vefâ*, V, 44.

⁴³ Bu rivayetle ziyaret için yolculuk yapmanın caiz olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu elçinin yolculuğunun Mescidi Nebevî'de namaz kılmak için olmadığı açıktır. Şayet böyle olsaydı raviler bunu kayıt altına alırdı. Tabiîn devrinde hiçbir kimsenin bunu reddetmediği de açıktır. Tahânevî, *İ'lâu's-Sünen*, X, 501.

⁴⁴ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, V, 245, 246.

⁴⁵ İbn Kudame, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâli Makdisî, *el-Muğnî*, III, 599, I. Baskı, Dâru'l-Fikr, 1404/1984, Beyrut.

⁴⁶ İbnü'l-Hümmam, Kemâleddin Muhammed b. Abdülvahid b. Abdülhamid, *Fethu'l-Kadir*, II, 366, Dâru's-Sadr, 1315/1897, Beyrut.

⁴⁷ Mevsilî, *el-İhtiyar*, II, 175.

⁴⁸ Münavî, *Feyzu'l-Kadir*, VI, 140.

görüldüğünü dile getirmekte,⁴⁹ Aynî, İbn Teymiyye'nin mensubu olduğu mezhep imamı İmam Ahmed b. Hanbel'e "Hz. Peygamber'in kabri ve minberini öpmekten" sorulup, Ahmed b. Hanbel'in cevaben bunda bir beis olmadığını söylediğini aktararak İbn Teymiyye'yi reddetmektedir.⁵⁰ Bu konuda geniş bilgi ve tartışmalar kaynaklarımızda mevcuttur.⁵¹

İbn Hacer el-Heytemî, Kabr-i Şerifî ziyaretin meşruluğuna "Biz hiç bir peygamberi, Allah'ın izni ile kendisine itaat olunmaktan başka bir gaye ile göndermedik. Eğer onlar kendilerine zulmettikleri vakit sana gelip de Allah'tan af dileseler, sen de Rasul olarak onların affedilmelerini isteseydin, elbette Allah'ı tövbeleri kabul eden, pek merhametli bulacaklardı"⁵² ayetiyle delil getirmiştir.⁵³ Bu ayetin Hz. Peygamber'in hayatındaki ziyarete delil olduğunu söyleyen bazı ulema ise bu ayeti delil olarak kabul etmemiştir.⁵⁴ Cumhur, yukarıda zikrettiğimiz hadislerle delil getirerek ziyaretin mendubluğuna veya vacibliğine hükmetmiştir. Kâdî İyaz'da, İshak b. Rahuveyh'e dayandırdığı bir sözünde öteden beri Hac eden kimselerin Kabr-i Şerifî ziyaretlerinin sünnet olduğunu haber vererek,⁵⁵ Hz. Peygamber, hayattayken nasıl ziyaret ediliyor ise vefatından sonra da aynı ta'zim ve huşu içerisinde Kabr-i Şerif'in ziyaret edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.⁵⁶

Kastallânî, İbn Teymiyye'nin görüşlerinin en isabetsiz olanının Hz. Peygamber'in Kabr-i Şerifini ziyaret etmeyi men ettiği görüşü olduğunu söylemektedir.⁵⁷ Kevserî de Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etme hakkında bir çok hadisin olduğunu, bu hadisleri Hafız Selahattin el-Alâî'nin bir kitapta topladığını söyledikten sonra Aliyyül-Kârî'nin şu sözünü aktarmaktadır. "İbn Teymiyye bu konuda aşırı giderek Peygamber Efendimizin kabrini ziyaret etmenin haram olduğunu iddia etmiştir. Bazı âlimler bu ziyaretin dinimizde bilinmesi gereken konulardan bir tanesi olduğundan dolayı bunu inkâr eden kimsenin kâfir olacağını bildirmiştir" Kevserî, sözüne devamla bu görüşün doğru olduğunu, âlimlerin icma'ı ile müstahap olan bir şeyi tahrif etmenin kesinlikle doğru olmadığını ve bunun küfür sayılabileceğini söylemektedir.⁵⁸

Âlimler arasında Kabr-i Şerifî ziyaretin hacdan önce veya sonra olması hakkında da ihtilaf söz konusudur. Ebu Hanife'ye göre yapılan hac farz hac ise

⁴⁹ İbn Teymiyye'nin bu konudaki görüşleri için bkz: İbn Teymiyye, Ebu'l-Abbâs Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim, *Me'seletü'l-Murabatati bi's-Suğûri Efdalü'l-Emi'l-Müccave bi Mekketi Şerrefehallahu Teâlâ*, s. 59-65, tahkik ve ta'lîk: Ebû Muhammed Eşref b. Abdül-Maksud, Mektebetü Edvâi's-Selef, 1422/2002, Riyad.

⁵⁰ Aynî, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed b. Musa el-Hanefî, *Umdetü'l-Kârî Şerhi Sabihî'l-Buhârî*, IV, 607-608, Dâru't-Tabâatü'l-Âmire, t.y, y.y; İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sittet*, IV, 375, Akçağ Yayınları, t.y, İstanbul.

⁵¹ Aliyyül-Kârî, *Şerhu'l-Şifâ*, II, 149, Hafâcî, *Nesimü'r-Riyad*, III, 559; İbn Âbidin, *Reddül-Muhtar*, II, 353; Nevevî, Ebû Zekerîyyâ Muhyiddin Yahyâ b. Şeref b. Nûri, *el-Mecmu' Şerhi'l-Mühezzebe*, VIII, 272-274, Dâru'l-Fikr, t.y, y.y.

⁵² Nisa 4/64.

⁵³ Bu ayeti Kerîme Hazreti Peygamberin kabrini ziyaret etmenin mendub olduğunu ileri süren ulemanın delillerindendir. Ziyaretin vacib olmasını savunan ulema ise "Kim hacceder ve beni ziyaret etmezse muhakkak ki bana ezîyet vermiştir" hadisini delil almaktadırlar. Tahânevî, *İ'lâu's-Sünen*, X, 502-503.

⁵⁴ Ahmed Naim, *Sabihî Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 177.

⁵⁵ Ahmed Naim, *a.g.e.*, 178.

⁵⁶ Ahmed Naim, *a.g.e.*, 189.

⁵⁷ Kastallânî, Ahmed b. Muhammed, *İrşâdül-Sâri*, II, 330, Matbaatü'l-Meymene, Mısır, 130.

⁵⁸ Sübkî, Ebu'l-Hasan Takıyyüddin Ali b. Abdülkâfi b. Ali, *es-Seyfü's-Sakîl fi'r-Red alâ İbn Zefîl*, s. 158, I. Baskı, Matbaatü's-Sâade, 1356/1937, Mısır.

ziyaretin faziletli olanı hac sonrası olandır, fakat tersi de caizdir. Ebû Hanife bu görüşünü "Kim hacceder ve beni ziyaret etmezse muhakkak ki bana eziyet vermiştir" hadisine dayandırmaktadır. Caiz olması da Medine'ye yol uğrağı olmayanlar içindir. Yol güzergâhında olan Suriye ve Şam önce Kabr-i Şerif'i ziyaret etmelidir. Tersî durumunda bu kişiler için katı yürekli olduklarına hükmedilir.⁵⁹ Tabîinden Alkame, Esved ve Ömer b. Meymun ise hacca başlamadan önce Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etmenin daha faziletli olduğunu söylemektedirler.⁶⁰

Ayrıca Hanefilerden İbnü'l-Hümmam Kabri Şerif için ayrıca niyet edilmesi gerektiğine işaret ederek evlâ olanın, Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret için ayrı niyet etmek olduğunu, daha sonra mescidi ziyarete geldiğinde veya başka bir amel için mescide girdiğinde kişinin tekrar niyet etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu görüşünü "Kim beni ziyaretten başka bir amacı olmaksızın beni ziyaret ederse, kıyamet günü ona şefaati olurum"⁶¹ hadisiyle delillendirir.⁶²

Hanefiler, Kabr-i Şerif'i ziyaretin kadınları da kapsadığını, kadınların Kabr-i Şerif'i ziyaretinin ulemanın açıkladığı şartlarla kerahetsiz caiz olduğunu, kabirleri ziyaret hakkındaki ruhsatın erkek ve kadınları kapsadığını, bu konuda gelen rivayetlerin mutlak zikredilmiş olup tahsise gidilmediğinden dolayı bu konuda ihtilaf olmadığını, Aşhab-ı Kiram'dan da bu konuda rivayetler geldiğini ve kadınların da Kabr-i Şerif'i ziyaretlerinin müstehab olduğunu söylemektedir.⁶³

Hz. Peygamber'in kabrine ve minberine musafaha etmek ve yüz sürmeye de alimlerimiz tarafından cevaz verilmiştir. Bu konuda gelen bir rivayette Ebu Salih şöyle demektedir: "Mervan b. el-Hakem bir gün Hz. Peygamber'in kabrine geldiğinde, bir adamın yüzünü kabre koyduğunu gördü. "Ne yaptığını biliyor musun?" diye sorduğunda bakı ki bu adam Hz. Ebu Eyyûb el-Ensârî'dir. Hz. Ebu Eyyûb el-Ensârî şöyle cevap verdi: "Ben taş'a değil Rasûlullah'a geldim."⁶⁴ Yine Abdullah'dan gelen bir rivayete göre Babası Ahmed b. Hanbel'e bir kimsenin Hz. Peygamber'in minberine dokunup ondan bereket umması ve öpmesi ve yine Allah'tan sevap umarak Resulullah'ın kabrine aynı şeyi yapmasını sorduğunu, Ahmed b. Hanbel'in de "Bunda bir beis yoktur" şeklinde cevap verdiği kaynaklarda nakledilmektedir.⁶⁵

Ulema Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret etmenin fazileti, ziyaret esnasındaki edepler, ziyaret esnasında okunacak dualar, ondan yardım dilemenin hükmü, onun şefaati ve sınırları, salâvat getirmenin hükmü hakkında ciltler dolusu müstakil kitaplar

⁵⁹ Ahmed Naim, *Sahibi Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 178.

⁶⁰ Tahânevî, *İ'lâû's-Sünen*, X, 494-495.

⁶¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, XII, 225, hadis no: 13149, *Mu'cemü'l-Eusat*, V, 276, hadis no: 4543; Semhûdî, *Vefâû'l-Vefâ*, V, 14.

⁶² İbnü'l-Hümmam, *Feth'ul-Kadir*, II, 337, İbn Abidin, *Reddu'l-Muhtar*, I, 353.

⁶³ İbn Abidin, *Reddu'l-Muhtar*, I, 353; Ahmed Naim, *Sahibi Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, IV, 179.

⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 422; Hâkim, *Müstedrek*, IV, 515. Hâkimin hadisin senedine sahih hükmünü vermesine Zehebi'de katılmaktadır. Suyûtî, hadisin sahih olduğuna işaret etmiştir. Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, *Câmiu's-Sağîr*, hadis no: 9728, Dârü'l-Ma'rife, 1391/1971, Beyrut.

⁶⁵ Tahânevî, *İ'lâû's-Sünen*, X, 503.

yazmıştır.⁶⁶ Ayrıca hac menâsiki hakkında yazılan kitaplarda da bu konuda yeterli bilgiler verilmiştir.⁶⁷

İbni Teymiyye'nin Hz. Peygamber'in kabrini ziyareti kerih görmesine reddiye olarak da Subkî, "Şifâu's-Sekâm" adlı bir eser kaleme almış, daha sonra Hanbeli fakihlerinden İbn Abdulhâdi, İbni Teymiyye'yi desteklemek ve Subkî'nin itirazlarına cevap vermek üzere "es-Sârimu'l-Muknî" adlı bir eser yazmış, bu eseri de İbn Allan "el-Müberredü'l-Mubkî" adlı eserinde reddetmiş. Yine Hz. Peygamber'in kabrini ziyaretin en ümit verici taatlerden, yüce derecelere ulaştırıcı en hayırlı amellerden biri olduğu hakkında Abdulhay Leknevî, "es-Sa'yu'l-Meşkûr", Tahânevî de "Şifâu'l-Mürtâb an Mirâi ba'dil-Ahbâb" adlı bir eser kaleme almıştır.⁶⁸

Emiru'l-Mü'minin Ebu Ca'fer, Hz. Peygamber'in mescidinde İmam Malik ile münazara ederken sesini yükseltince İmam Malik: "Ey Mü'minlerin emiri! Bu mescide sesini yükseltme Çünkü Allah 'Sesinizi Peygamberin sesinin üzerine çıkarmayın'⁶⁹ diyerek bir kavmi edebe davet etti. 'Rasulullah'ın huzurunda sesini kısanlar'⁷⁰ ifadesiyle bir kavmi övdü. 'Ey Peygamber! Seni odaların arkasından çağırınların çoğu aklı ermez kişilerdendir'⁷¹ sözüyle de bir kavmi kınadı. Hz. Peygamberin vefatından sonraki saygınlığı, hayatındaki saygınlığı gibidir" dedi. Bunun üzerine Ebu Ca'fer: "Ey Ebu Abdullah kibleye doğru dönerek mi dua edeyim, yoksa Hz. Peygamber'e mi yöneleyim? diye sorunca İmam Malik "Yüzünü Hz. Peygamber'den niye çeviriyorsun? Kıyamet gününde Allah'ın huzurunda O, senin ve Hz. Adem'in vesilesi olacaktır. Hz. Peygamber'e yönel ve şefaât dile ki, Allah, O'nu senin hakkında şefaâtçi kılsın. Allah 'Eğer onlar kendilerine şükrettikleri vakit sana gelip de Allah'tan af dileseler, sen de Rasul olarak onların affedilmelerini isteseydin, elbette Allah'ı tövbeleri kabul eden, pek merhametli bulacaklardı'⁷² buyurmaktadır şeklinde cevap vermiştir.⁷³ İmam Malik'den gelen bu rivayet müçtehidlerin kabri şerife karşı ne kadar edebli olduklarına dair bir göstergedir.

Sonuç

Hz. Peygamber'in Kabr-i Şerifini ziyaret etmeyi teşvik eden pek çok rivayet bulunmaktadır. Rivayetlerdeki teşvik ve mükafattan dolayı da bir çok âlim ziyaretin gerekliliği üzerinde durmuş, hatta vacip hükmü verenler olmuştur.

Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret konusundaki rivayetler birbirini destekleyerek sahih veya hasen seviyesine yükselmekte, rivayetlerde Kabr-i Şerifi ziyaretin önemi ve fazileti açıkça ortaya konmaktadır. Hz. Peygamber'in hayatta iken Cennetü'l-Mualla ve Cennetü'l-Bakî'yi ziyaret etmesi ve duada bulunması da kabir ziyaretlerinin önemini

⁶⁶ Bu eserlerin meşhurlarından ikisi İbn Hacer el-Mekkî'nin, "El-Cevherü'l-Munzam" adlı eseri ile Subkî'nin, "Şifau's-Sekam fi Ziyâreti Hayri'l-Enan" adlı çalışmasıdır. Konuyla ilgili geniş bilgi ve konu hadislerinin tahrirleri ve tartışmalar için bu kitaplara bakılabilir.

⁶⁷ Haydar, Hatiboğlu, *Sünen-i İbn-i Mace Tercemesi ve Şerhi*, IV, 228, Kahraman Yayınları, 1982, İstanbul.

⁶⁸ Tahânevî bu kitabın nadir ve kıymetli kitablardan olduğunu ve daha önce bu konuda onun gibi bir kitabı telif edilmediğini bildirmektedir. Bkz: Tahânevî, *İ'lân's-Sünen*, X, 510.

⁶⁹ Hucurat 49/20

⁷⁰ Hucurat 49/3

⁷¹ Hucurat 49/4

⁷² Nisa 4/64.

⁷³ Semhûdî, *Vesfu'l-Vesfâ*, V, 72; Aliyyü'l-Kâfî, *Şerhu'ş-Şifa*, II, 70; Tahânevî, bu rivayeti Kadı İyaz'ın aynı zamanda İmam Malik'in râvilerinden biri olan İbn Humeyd'den ceyyid bir senedle rivayet ettiğini söylemektedir. Tahânevî, *a.g.e.*, 506.

ortaya koymakta olup kabri şerifi ziyaretin efdaliyet ve vücûbiyeti açıkça günyüzüne çıkmaktadır.

Bibliyografya

- Abdürrezzâk, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmam es-San'ânî, (211/827), *el-Musannef*, tahkik: Habîbü'r-Rahman A'zamî, el-Mektebetü'l-İslâmî, 1403/1982, Beyrut.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed Şeybânî, (241/855), *el-Müsned*, el-Mektebetü'l-İslâmî, 1405/1984, Beyrut.
- Aliyyü'l-Kârî, Ebû'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed, (1014/1606), *el-Esrâru'l-Merfûa fi'l-Abbâri'l-Mevzûa*, tahkik, ta'lik ve şerh: Muhammed b. Lütî es-Sabbağ, el-Mektebetü'l-İslâmî, II. Baskı, 1406/1986, Beyrut.
-, *Şerhu's-Şifâ*, t.y, y.y.
- Aynî, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed b. Musa el-Haneffî, (855/1451), *Umdetü'l-Kârî Şerhi Sahibi'l-Buhârî*, Dâru't-Tabâatî'l-Âmire, t.y, y.y.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, (458/1066), *es-Sünenü'l-Kübrâ*, Dâru'l-Fikr, t.y, Beyrut.
-, *Şuabü'l-İman*, I. Baskı, tahkik ve tahric: Abdülalî Abdülhamîd Hâsir, Mektebetü'r-Reşid, 1423/2003, Riyad.
- Bûsirî, Ebu'l-Abbas Şehabeddin Ahmed b. Ebî Bekr b. İsmail (840/1436), *İthâfû'l-Hıyeretü'l-Mehere bi-Zevâ'idü'l-Mesani'dü'l-Aşere*, tahkik: Heyet, Dâru'l-Vatan, I. Baskı, 1999/1420, Riyad.
- CANAN, İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınları, t.y, İstanbul.
- Cezîrî, Abdurrahman b. Muhammed b. İyaz, (1360/1941), *el-Fıkah ale'l-Mezâhibi'l-Erbaa*, Mektebetü't-Ticâretü'l-Kübrâ, 1970, Mısır.
- Dârekutnî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed, (385/995), *Sünenü'd-Dârekutnî*, tahkik: Seyyid Abdullah, Hâşim el-Yemânî el-Medenî, Dâru'l-Mehâsin, 1386/1966, y.y.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fazl, (255/868), *Sünen-i Dârimî*, tahkik ve ta'lik: Mustafa Dîb el-Bağâ, Dâru'l-Kalem, 1412/1991, Dimeşk.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî, (275/889), *Sünenü Ebû Dâvûd*, şerh ve tahkik: Abdulkâdir Abdu'l-Hayr, Seyyid Muhammed Seyyid, Seyyid İbrahim, Dâru'l-Hadis, 1999/1420, Kahire.
- Fâkihî, Ebû Abdullah Muhammed b. İshak b. el-Abbas, (272/885), *Abbâru Mekke fi Kadimi'd-Dehr ve Hadisih*, tah: Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş, II. Baskı, Dâru'l-Hidr, 1414/1994, Beyrut.
- Hafâcî, Ebu'l-Abbas Şehabeddin Ahmed b. Muhammed b. Ömer, (1069/1659), *Nesimü'r-Riyad fi Şerhi Şifai'l-Kâdi İyaz*, t.y, y.y.
- Hâkim en-Nisâbü'rî, Ebû Abdullah İbnü'l-Beyyî Muhammed, (405/1014), *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, Da'ru'l-Ma'rife, 1411/1990, Beyrut.
- HATİBOĞLU, Haydar, *Sünen-i İbn-i Mâce Tercemesi ve Şerhi*, Kahraman Yayınları, 1982, İstanbul.
- Heysemî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Ebî Bekr b. Süleyman, (807/1405), *Mecmâü'z-Zevâid ve Menbâü'l-Fevâid*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabi, 1402/1981, y.y.

-*Kesfî'l-Estâr*, tahkik: Habiburrahman A'zamî, I. Baskı, Müessesetü'r-Risâle, 1399/1979, Beyrut.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şehâbeddin Ahmed b. Ali, *Lisanü'l-Mizân*, tah: Adil ahmed Abdu'l-Mevcud, Ali Muhammed Muavviz, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1416/1995, Beyrut.
-, *el-Metâlibü'l-Âliye bi-Zevâidi'l-Mesânidi's-Semâniye*, I. Baskı, Dâru'l-Âsime, tah: Sa'd b. Nâsir eş-Şesrî, 1419/1998, Riyad.
-, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîbi'l-Buhârî*, Dâru'l-Mârife, t.y, Beyrut.
- İbn Hacer el-Heytemî, Ebu'l-Abbas Şehâbeddin Ahmed, (974/1567), *Kitâbü'l-Cevherü'l-Munazzam fî Ziyâreti'l-Kabri's-Şerfi'n-Nebevî'l-Mükerrrem*, tahkik: Muhammed Zeynühum ve Muhammed Azib, I. Baskı, Mektebetü Medbûlî, 2000, Kâhire.
-, *Tuhfetü'l-Züvâr ila Kabri'n-Nebîyyi'l-Muhtar*, tahkik: es-Seyyid Ebû Ömer, Darû's-Sahabe li't-Türâs, 1412/1992, Tanta.
- İbn Hibban, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibban b. Ahmed et-Temîmî, (354/965), *Kitâbü'l-Sikât*, I. Baskı, Müessesetü'l-Kütübî's-Sekâfeti, (Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye), 1400/1980, Haydarâbad.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâilî Makdisî, (620/1223), *el-Muğnî*, I. Baskı, Dâru'l-Fikr, 1404/1984, Beyrut.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülazîz ed-Dımaşki, (1252/1836), *Reddû'l-Muhtar ala Dürri'l-Muhtar*, t.y, y.y.
- İbn Adıyy, Ebû Ahmed Abdullah b. Adî el-Cürcânî, (365/976), *el-Kamil fî Duafâi'r-Ricâl*, tah: Süheyl Zekkâr, Dâru'l-Fikr, 1409/1988, Beyrut.
- İbn Balaban, Ebu'l-Hasan Alaeddin Ali b. Balaban b. Abdullah, (739/1339), *Sahîhu İbn Hibban bi Tertîbi İbn Balaban*, tahkik, tahric ve ta'lik, Şuayb Arnaut, II. Baskı, Müessesetü'r-Risâle, 1414/1993, Beyrut.
- İbn Hibban, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibban b. Ahmed Büstî, (354/965), *Kitâbü'l-Mecruhîn Mine'l-Muhaddisin ve'd-Duafâi ve'l-Metrükîn*, tahkik: Mahmud İbrahim Zâ'id, Dâru'l-Bâz, t.y, Mekke.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebei el-Kazvîni, (273/887), *Sünenü İbn Mâce*, Dâru'l-Ma'rife, 1416/1995, Beyrut.
- İbn Teymiyye, Ebu'l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim, (728/1328), *Minhâcî's-Sünneti'n-Nebevîyye*, tahkik: Muhammed Reşad Salim, II. Baskı, Mektebetü İbn Teymiyye, 1409/1989, Kahire.
-, *Mes'eletü fî'l-Murâbitati bi's-Suğûri Efdalü Emî'l-Mücâvere bi Mekkeke Şerrefehü Allahü Teâlâ*, tahkik ve ta'lik: Ebû Muhammed Eşref b. Abdü'l-Maksud, Mektebetü Edvâi's-Selef, 1422/2002, Riyad.
- İbnü'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec Cemaleddin Abdurrahman b. Ali, (597/1201), *Kitâbü'l-Mevzâlat mine'l-Ehâdîsi'l-Merfûat*, tahkik ve ta'lik: Nureddin Boyacılar, Mektebetü Edvâi's-Selef, 1418/1997, Riyad.
- İbnü'l-Hümmam, Kemâleddin Muhammed b. Abdülvahid b. Abdülhamid, (861/1457), *Fethü'l-Kadîr*, Dâru's-Sadr, 1315/1897, Beyrut.
- Kastallânî, Ebu'l-Abbas Şehâbeddin Ahmed b. Muhammed, *İrşâdû's-Sâri li-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, Matbaatü'l-Meymeniyye, 1891, Bulak.

- Leknevî, Ebu'l-Hasenât Muhammed Abdülhey b. Muhammed, *er-Ra'f ve't-Tekmil fi'l-Cerh ve't-Ta'dil*, tah: Abdülfettâh Ebû Gudde, Mektebetü'l-Matbûâtü'l-İslâmiyye, 1408/1987, Halep.
- Mâlik b. Enes, Ebû Abdullah el-Asbahi el-Himyari, *el-Muvattâ*, Çağrı Yayınları, 1410/1989, İstanbul.
- Mevsilî, Ebu'l-Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmûd b. Mevdud, (683/1284), *el-İhtiyar li-Ta'li'i'l-Muhtâr*, talik: Mahmud Ebu Dakika, III. Baskı, Dâru'l-Marife, 1395/1975, Beyrut.
- Münâvî, Zeynüddin Muhammed Abdür-rauf b. Tacilarifin b. Ali, (1031/1622), *Feyzül-Kadîr Şerhi'l-Câmi's-Sağîr*, Dâru'l-Ma'rife, 1391/1971, Beyrut.
- Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddin Abdülazim b. Abdülkavî, (656/1258), *et-Terğîb ve't-Terhîb*, ta'lik: Mustafa Muhammed Ammâra, Dâru'l-Fikr, t.y, Beyrut.
- NAİM Ahmed, (1352/1934), *Sahibi Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, Başbakanlık Basımevi, 1981, Ankara.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, (303/915), *Sünenü'n-Nesâî (Mücteba)*, Dâru İhyâ't-Türâsi'l-Arabî, t.y, Beyrut.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Muhyiddin Yahyâ b. Şeref b. Nûri, (676/1277), *el-Mecmu' Şerhi'l-Mühezzeb*, Dâru'l-Fikr, t.y, y.y.
- Said er-Rufâî, Salih b. Hamid, *el-Ehâdisü'l-Vâride fi Fezâilü'l-Medîne*, Dâru'l-Hudayrî, t.y, y.y.
- Semhûdî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Abdullah b. Ahmed, (911/1506), *Vefâ'ü'l-Vefâ bi Abbâri Dâri'l-Mustafa*, (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), 1374/1955, Beyrut.
- Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, (911/1505), *el-Leali'l-Masniha fi Ehâdisi'l-Mevzûa*, Dâru'l-Ma'rife, t.y, Beyrut.
-, *ed-Dürrü'l-Müntesire fi'l-Ehâdisi'l-Müştehire*, tahric: Muhammed Abdurrahim, Dâru'l-Fikr, 1415/1995, Beyrut.
-, *Câmin's-Sağîr*, (Feyzül-Kadir İçerisinde), Dâru'l-Ma'rife, 1391/1971, Beyrut.
-, *İnbâu'l-Ezkiyâ bi Hayatü'l-Enbiyâ*, tah: Saïd Muhammed Lehham, Âlemü'l-Kütüb, 1997/1417, Beyrut.
- Sübki, Ebu'l-Hasan Takıyyüddin Ali b. Abdülkafi b. Ali Ensari Hazreci Şafî, (756/1355), *Şifâi's-Sekam fi Ziyareti Hayri'l-Enâm*, tah: Hüseyin Muhammed Ali Şükri, I. Baskı, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1429/2008, Beyrut.
-, *es-Seyfû's-Sakîl fi'r-Red alâ İbn Zefîl*, I. Baskı, Matbaatü's-Saâde, 1356/1937, Mısır. Fotokopi nüshadır.
- Şevkânî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Havlani, (1250/1834), *el-Fevaidü'l-Mecmua fi'l-Ehâdisi'l-Mevzûa*, tahkik: Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî, Mektebetü's-Sünnetü'l-Muhammed, 1380/1960, Kahire.
-, *Neylül-Evtar Şerhi Münteka'l-Abbâr*, V, 180, Mustafa el-Bâbî el-halebî, 1971, Kâhire.
- Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lehmî, (360/971), *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, tahkik ve tahric: Hamdi Abdü'l-Mecid es-Selefi, Dâru İhyâ'ü't-Türâsi'l-Arabî, t.y, Beyrut.
-, *el-Mu'cemü'l-Evsât*, tahkik: Mahmûd b. Ahmed et-Tahhân, Mektebetü'l-Maârif, 1415/1994, Riyad.

- Tahânevî, Zafer Ahmet el-Ösman ve Eşref Ali, (1310/1394-1280/1362), *İ'lâü's-Sünen, İdâretü'l-Kur'ân ve'l-Ulûmi'l-İslâmiyye*, t.y, Pakistan.
- Tayâlisî, Ebû Davud Süleyman b. Dâvûd b. Carud Fârisî, (204/819), *Müsnedü Ebî Davud et-Tayâlisî*, tahkik: Muhammed Hasan, Muhammed Hasan İsmail, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. Baskı, 1425/2004, Beyrut.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemi, *el-Câmiü's-Sahih/Sünenü't-Tirmizî*, tah: Ahmed Muhammed Şakir, Muhammed Fuad Abdu'l-Bâki, İbrahim Atve, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, t.y, Beyrut
- Ukaylî, Ebû Cafer Muhammed b. Amr b. Musa b. Hammâd, (322/934), *ed-Duafâü'l-Kebîr*, tahkik: Abdülmü'ti Emin Kal'aci, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1404/1984, Beyrut.
- Zehebî, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, (748/1348), *el-Kâşif fî Ma'rîfeti Men Lehi Rivâye fi'l-Kütübi's-Sitte*, tahkik: Ahmed Muhammed Nemr Hatîb, Muhammed Avvame, Dâru'l-Kible ve Müesseseti Ulûmi'l-Kur'an, 1413/1992, Cidde.